

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра всесвітньої історії

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

Етнонаціональні процеси на Волині (сер. XIX – XX ст.)

підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти

Силабус освітнього компонента «Етнонаціональні процеси на Волині (сер. XIX – XX ст.)»
підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти

Розробник: Шульга Світлана Анатоліївна, доктор історичних наук, доцент, професор
кафедри всесвітньої історії.

Погоджено

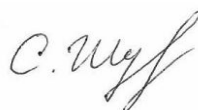
Гарант освітньо-професійної програми



(Каліщук О.М.)

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми



(Шульга С.А.)

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми



(Разиграєв О.В.)

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри всесвітньої історії

протокол № 9 від 11.02.2026 р.

Завідувач кафедри
всесвітньої історії



проф. Стрільчук Л.В.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна /освітньо-наукова/освітньо-творча програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна (очна) (заочна) форма здобуття освіти	Галузь знань: А Освіта Спеціальність А4 Середня освіта предметна спеціальність: А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) Освітньо-професійна програма: Середня освіта. Історія, правознавство Освітній рівень: другий (магістерський) рівень вищої освіти Галузь знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки Спеціальність В9 Історія та археологія Освітньо-професійна програма: Публічна історія Галузь знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки Спеціальність В9 Історія та археологія Освітньо-професійна програма: Історія, європеїстика, археологія	Вибірковий
Кількість годин/кредитів 120/4		Рік навчання 2
ІНДЗ: є		Семестр__3-ий__
		Лекції 10 год.
		Практичні (семінарські) 14 год.
		Лабораторні _____ год.
		Індивідуальні _____ год.
		Самостійна робота 88 год.
		Консультації 8 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання українська		

Опис освітнього компонента

Таблиця 2.

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика освітнього компонента
Заочна форма здобуття освіти	А Освіта А4 СЕРЕДНЯ ОСВІТА А4.03 Середня освіта (Історія ТА ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА) Середня освіта. Історія ТА правознавство другий (магістерський)	Вибірковий
Кількість годин /кредитів 120/4		Рік навчання: другий
ІНДЗ: немає	другий (магістерський рівень)	Семестр: третій
		Лекції: 4 год.
		Практичні (семінарські): 6 год.
		Самостійна робота: 96 год.

		Консультації: 14 год.
		Форма контролю: залік

II. Інформація про викладача (-ів)

Шульга Світлана Анатоліївна

Науковий ступінь доктор історичних наук

Вчене звання доцент

Посада професор кафедри всесвітньої історії

Контактна інформація shulga/svitlana@vnu.edu.ua

Дні занять (за електронним розкладом)

<http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>

III. Опис освітнього компонента

1.Анотація курсу.

Силабус вибіркового освітнього компонента «Етносоціальні процеси на Волині (XIX–поч. XX ст.)» складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти.

ОК має на меті сформувати уявлення ЗО про етносоціальну структуру волинського регіону, трансформації етносоціальної політики держав, у складі яких знаходився регіон впродовж XIX-XX ст., про місця пам'яті етнічних та національних груп Волині.

2.Мета і завдання освітнього компонента: формування уявлення про етносоціальні процеси на Волині у XIX-XX ст., особливості взаємодії етнічних спільнот, соціальні трансформації в регіоні, вплив політичних, економічних та культурних чинників на етносоціальному регіоні, формування історичної пам'яті.

Завдання ОК: на основі аналізу джерел дослідити динаміку змін етнічного складу населення Волині впродовж означеного періоду; проаналізувати етнонаціональну політику держав (Російської імперії, Речі Посполитої та України) щодо етнонаціональних спільнот; виявити спільні та особливі риси становища національних громад у складі Російської імперії, Речі Посполитої та України впродовж XIX та XX ст.; охарактеризувати культурно-освітній розвиток спільнот; виявити та описати місця пам'яті національних груп; формувати здатність ЗО до науково-дослідної та освітньої діяльності, участі в дискусіях з окреслених проблем.

3.Soft skills (надпрофесійні навички, які допомагають вирішувати життєві завдання і працювати з іншими людьми): 1. Комунікація 2. Критичне мислення 3. Наставництво і менторинг. 4. Емоційний інтелект 5. Професійність. 6.Самоаналіз і саморефлексія

4.Структура освітнього компонента.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Лабор.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Етносоціальні особливості Волині у складі Російської імперії						
Тема 1. Волинь у складі Російської імперії: національна структура, політика царату щодо національних спільнот. Методологія досліджень.		2	2	12	2	10 б. пот., Д, РК
Тема 2. Етнічні спільноти Волині у XIX – поч. XX ст.: культура та		2	4	12	2	10 б. пот., індз 10 б.

освіта.						Д, РК
Змістовий модуль 2. Волинський регіон у ХХ ст.: фактор національних громад						
Тема 3. Волинь у складі СРСР та Речі Посполитої: етносоціальний фактор		2	2	20	2	10 б. пот., 10 б. індз Д, РК
Тема 4. Етноспільноти Волині у ХХ ст.: співжиття та конфлікти		2	2	22	1	10 б. пот., 10 б індз, Д, РК
Тема 5. Історична пам'ять етноспільнот та місця пам'яті.		2	4	22	1	10 б., 10 б. індз, Д, РК
Разом за два модулі	120	10	14	88	8	
Види підсумкових робіт						70
Поточна						
Контрольна робота (за наявності)						
ІНДЗ (за наявності)						30
Інше (вказати)						
Всього годин/Балів						100

Форма контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв'язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

Завдання для самостійного опрацювання.

1. Підготувати есе/повідомлення/проект з історії національної спільноти (за вибором та консультацією з викладачем).
2. Підготувати презентацію/відеоряд/ін. про історію та діяльність громадських організацій національних спільнот Волині/міста/населеного пункту.
3. Підготувати історичний портрет (презентацію) окремої постаті-представника/представниці національної групи, що проживала/проживає на території Волині.

IV. Політика оцінювання

Система оцінювання з ОК базується на Положенні про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти ВНУ імені Лесі Українки (chrome-extension://efaidnbnmnibpcajpgclclefindmkaj/https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/08/2023_Polozh_pro_otzin_Red_red). Оцінювання здійснюється за накопичувальною системою: 70 б. – поточна, 30 б. – контрольна.

Залік викладач виставляє за результатами поточної роботи за умови, що здобувач освіти виконав види навчальної роботи, визначені силабусом (програмою) ОК. У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин тощо), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання анулюються.

Відвідування лекційного та семінарського курсів обов'язкове.

В разі неможливості бути присутнім на заняттях (індивідуальна форма навчання тощо), здобувач повідомляє про це викладача і виконує завдання за одним з наступних варіантів: 1) завдання самостійної роботи за пропущеною темою, 2) набирає бали з ОК за інформальною формою навчання, звітується викладачеві індивідуально.

Визнаються результати навчання, отримані в інформальній та неформальній освіті (професійні курси, тренінги, онлайн-освіта), котрі за тематикою відповідають освітньому компоненту/окремій темі освітнього компонента. Детальна інформація щодо процедури зарахування результатів неформальної освіти за посиланням: ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки. URL: <http://surl.li/qzqcbm>

Виконання завдань здобувачем та їх оцінювання викладачем повинно відбуватися із дотриманням норм академічної доброчесності (Див. Кодекс академічної доброчесності. URL: https://ra.vnu.edu.ua/akademichna_dobrochesnist/kodeks_akademichnoi_dobrochesnosti/

V. Підсумковий контроль

Формою підсумкового семестрового контролю є залік, який складається в разі недостатності набраних поточних балів, оцінюється в 100 балів (в окремих випадках онлайн-тестування).

Контрольні питання:

1. Вхідження Волині до складу російської імперії.
2. Імміграція на Волинь у XIX ст.: формування поліетнічного складу населення.
3. Етнічний склад населення Волині у XIX ст., соціальна структура етнічних груп.
3. Національна політика російських урядів щодо національних груп.
4. Особливості становища польської етнічної групи на території Волині впродовж XIX ст.
5. Особливості становища німецької етнічної групи на території Волині впродовж XIX ст.
6. Особливості становища чеської етнічної групи на території Волині впродовж XIX ст.
7. Особливості становища єврейської етнічної групи на території Волині впродовж XIX ст.
8. Особливості становища польської етнічної групи на території Волині впродовж XIX ст.
9. Особливості становища караїмської етнічної групи на території Волині впродовж XIX ст.
10. Культурно-освітній розвиток національних та етнічних спільнот Волині у XIX ст.
11. Суспільно-політичні зміни на Волині в роки Великої війни та їх вплив на становище національних груп.
12. Волинь у складі Речі Посполитої: національна політика польських урядів.
13. Культурно-освітні організації національних громад Волині у складі Польської республіки.
14. Становище національних спільнот підрадянської Волині у міжвоєнний період.
15. Радянізація регіону, депортації та зміни соціальної структури населення.
16. Радикалізація етносоціальних відносин у роки Другої світової війни.
17. Волинська трагедія. Місця пам'яті.
18. Холокост на Волині у роки Другої світової війни.
19. Друга радянізація Волині та встановлення тоталітарного режиму.
20. Етнічний склад населення Волині у повоєнний період.
21. Депортації, переселення та політика «вирівнювання» етнічного складу населення Волині.
22. Русифікація як складова етносоціальної політики радянського режиму.
24. Релігійний фактор у етносоціальних трансформаціях.
25. Історична пам'ять, місця пам'яті етнічних спільнот Волині.

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів, де формою контролю є залік

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
-----------------------	----------------------------

90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
0–59	Незараховано (необхідне перескладання)

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси.

- Історія Волині. Видання друге, змінене та доповнене. Луцьк: «Надстир'я», 2024. 672 с.
- Шульга Світлана. Політика російського уряду щодо етнічних меншин. *Історія Волині. Видання друге, змінене та доповнене*. Луцьк: «Надстир'я», 2024. С. 232–239.
- Шульга Світлана. Оптація чехів, словаків та українців (русинів) у 1946–1947 роках. *Історія Волині. Видання друге, змінене та доповнене*. Луцьк: «Надстир'я», 2024. С.

Додаткові джерела:

- Баран В. К., Токарський В. В. «Зачистка»: політичні репресії в західних областях України у 1939–1941 рр. Львів: Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича НАН України, 2014. 456 с.
- Бармак М. Німецьке, чеське та єврейське населення Волинської губернії (1796–1914 рр.). Тернопіль, 1999. 208 с.
- Ванат І. Волинська акція. Пряшів, 2001. 217 с.
- Вовканич, Іван: Повоєнна оптація у країнах Центрально-Східної Європи та її вплив на сьогодення. *Čo dala – vzala našim rodakom optacia*. In: *Zbornik z medzinarodnej konferencie k 55. vuročiu optacie a presidlenia*. Ed. Marian Gajdoš. Košice; Prešov 2002.
- Гон М. М. Особливості етнічної взаємодії в контексті політичних процесів на західноукраїнських землях в міжвоєнний період. Рівне: Волин. обереги, 2006. 231 с.
- Гудь Б. Українсько-польські конфлікти новітньої доби: етносоціальний аспект. Харків: Акта, 2012. 472 с.
- Етнополітичний контекст соціокультурних трансформацій у сучасній Україні/ред. кол. О. Рафальський (голова), В. Войналович, Л. Нагорна. К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2017. 512 с.
- Роман Кабачій. Оптанти: вигнанці зі Словаччини. URL: <http://lemky.com/history/365-perebuвання-оптанта-з-прыхашвичини-в-україні-роздerta-totozhnst.html>
- Капеллер А. Росія як поліетнічна імперія: Виникнення. Історія. Розпад. Л., 2005. 360 с.
- Костюк М. Німецькі колонії на Волині (XIX – початок ХХ ст.). Тернопіль: Підруч. і посіб., 2003. 384 с.
- Крамар Ю. В. Західна Волинь 1921–1939 рр.: національно-культурне та релігійне життя: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2015. 404 с.
- Наулко В. І. Етнічний склад населення Української РСР (статистично-картографічне дослідження). К.: Наукова думка, 1965. 136 с.
- Нагорна Л. П. Соціокультурна ідентичність: пастки ціннісних розмежувань. К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2011. 272 с.
- Національні меншини України у ХХ столітті: політико-правовий аспект. (23,2 обл.-вид. арк., кер. авт. кол. М. Панчук). Київ: Ін-т політ. і етнонац. дослідж. НАН України, 2000. 357 с.
- Поліщук Юрій. Національні меншини Правобережжя України у контексті етнічної політики Російської імперії (кінець ХVІІІ – початок ХХ століття). Київ, 2012. 492 с.
- Стоколос Н. Г. Конфесійно-етнічні трансформації в Україні (XIX – перше половина ХХ ст.). Рівне: РІС КСУ – ППФ «Ліста-М», 2003. 480 с.
- Щербак Н. О. Національне питання в політиці царизму у Правобережній Україні (кінець ХVІІІ –

початок ХХ ст.). Київ: ПЦ «Різографіка», 2005. 616 с.
Шульга С. Чехи в Західній Волині: від оселення до рееміграції. [Текст]: Монографія. Луцьк :
Вежа-Друк, 2018. 472 с. 27,47 друк. арк. ISBN 978-966-940-157-1

Інтернет-ресурси:

Архіви Яд-Вашем. URL: <https://www.yadvashem.org/ru/archive.html>

Yad Vashem: World Holocaust Center, Jerusalem. URL:
<https://www.facebook.com/yadvashem>

Віртуальний музей німців Волині.
URL:https://germans.volyn.ua/ua/page/germans_of_volyn